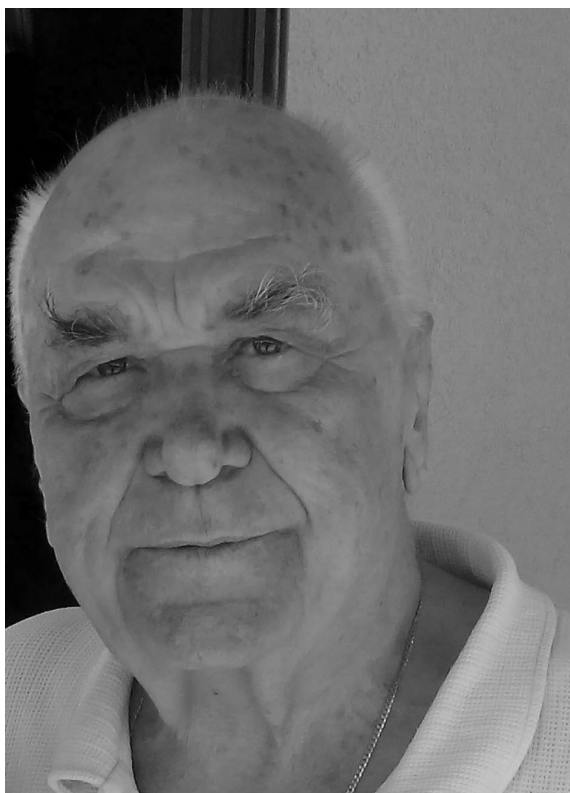

Ivan Mužić (1934.-2021.)

*Ivan Mužić (1934.-2021.)
(Fotografija: Magnifikat.hr)*

Ivan Mužić (1934.-2021.)

Dana 22. ožujka ove godine preminuo je Ivan Mužić. Karijeru je započeo kao pravnik. Tijekom života djelovao je kao istaknuti katolički laik, ali djelujući kao povjesničar ostavlja najveći trag. Vrlo često smatran je „kontroverznim“, međutim, iza sebe je ostavio golem opus od šezdesetak monografija.¹ Različiti ljudi vrlo su često imali dijametralno suprotne stavove o njemu te su ga neki izrazito cijenili, a drugi smatrali

¹ „Preminuo Ivan Mužić (1934. – 2021.)“, *Historiografija.hr*, <http://historiografija.hr/?p=25737> (pristup: 10.7.2021).

amaterom.

Krenuvši od početka njegova života, možemo spomenuti da je rođen u Solinu 1934. godine te je u svome rodnom gradu i pokopan nakon smrti. Pravni fakultet završio je 1958. godine. Nije se mogao previše baviti odvjetničkom praksom jer je, još kao student, bio u sukobu s jugoslavenskim režimom, za kojeg je više puta bio zatvaran. Zbog sukoba s vlastima, primjerice za vrijeme Hrvatskog proljeća kada biva opet zatvaran, nije mogao obraniti niti unaprijed pripremljenu doktorsku disertaciju na Pravnom fakultetu u Zagrebu, pod naslovom *Pravni i politički aspekti Konkordata između Jugoslavije i Vatikana 1937*.² Otada djeluje kao povjesničar-amater. Djelovao je praktički disidentski, ali ne i nezapaženo. Tako, primjerice, njegovo uhićenje 1971. godine primjećuje i prvi hrvatski predsjednik Franjo Tuđman, koji to bilježi u svom dnevniku.³ Opisani sukobi s komunističkim vlastima Jugoslavije odredili su njegovo buduće političko mišljenje.

Ivan Mužić kao istraživač nije imao određen povijesni period kojim se isključivo bavio. Njegov znanstveni interes može se doduše klasificirati na dvije velike cjeline: povijest slobodnog zidarstva i srednjovjekovnu hrvatsku povijest, dok bi svi ostali radovi spadali u neku neodređenu kategoriju. Njegovo najimpozantnije djelo svakako ostaje *Hrvati i autohtonost*. Kao što poznati arheolog Mate Suić kaže u predgovoru knjige, donio je novo usmjerenje historiografije o etnogenezi. Iako se o njoj debatira i raspravlja, ne možemo zanemariti to da je Mužić, u tada ustajalo područje, donio dašak svježine baveći se teorijom autohtonosti. Sama teorija nije nova (pojavljivala se primjerice u doba ilirskog preporoda), ali je sada po prvi puta obrađena na znanstveni način. Ukratko, bez da ulazimo u detalje, njena osnovna nit vodilja jest to da autohtoni element zatečenih starosjedioca prevladava u hrvatskoj etnogenezi.⁴ Teza je izazvala dosta polemike u povijesnoj znanosti, ali čak i oni koji se možda ne slažu s njegovim zaključcima ili metodologijom priznaju mu izrazitu temeljitost te određenu važnost njegovih knjiga.⁵ Ipak, *Hrvati i autohtonost* nije jedino Mužićevo djelo na području hrvatske srednjovjekovne povijesti (iako je svakako najznačajnije, izdano u impresivnih sedam izdanja). Valja spomenuti i knjigu *Hrvatski vladari: od sredine VI. do kraja IX. stoljeća*, ali i *Hrvatska povijest devetoga stoljeća* kao i mnoge druge autorske knjige, ali i djela drugih autora koje je priredio za izdavanje na hrvatskom jeziku. Vrlo koristan je i zbornik koji je uređivao, *Vlasi u starijoj hrvatskoj historiografiji*, usmjeren kao pomoćni alat novijim istraživačima te povijesne tematike.

Drugo značajno istraživačko područje Ivana Mužića bilo je područje slobodnog zidarstva, poglavito na području Hrvatske. Najopširnija knjiga te

² Mladen Vuković, „Otvarao je put najosjetljivijim temama hrvatske povijesti“, *Matica.hr*, <http://www.matica.hr/vijenac/707/otvarao-je-put-najosjetljivijim-temama-hrvatske-povijesti-31551/> (pristup: 10.7.2021).

³ Franjo Tuđman, *Petrinjska 18: Zatvorski dnevnik iz 1972* (Zagreb: Naklada Pavičić, 2003), 195.

⁴ Ivan Mužić, *Hrvati i autohtonost* (Split: Knjigotisak, 2001), 506.

⁵ Vidi: Radoslav Katičić, „Ivan Mužić o podrijetlu Hrvata“, *Starohrvatska prosvjeta* III/19 (1989): 243-270.

tematike definitivno je *Masonstvo u Hrvata*, velika monografija prvi puta izdana 1983. godine, a otada dopunjena u čak osam izdanja. U toj monografiji teza koja se najviše obrađuje, te se vjerojatno može nazvati i glavnom, jest tvrdnja da je glavni cilj masonstva u razdoblju SFRJ-a bio odvajanje Crkve u Hrvata od vatikanske matice. Iako sadrži neke nama možda prepotentne teze (poput povezivanja slobodnog zidarstva i atentata u Marseillesu 1934. godine ili uvodnika u kojem se govori da se povijest obiju Jugoslavija ne može razumjeti bez razumijevanja slobodnog zidarstva), ona ipak do danas ostaje najopširnija i najtemeljitija knjiga napisana na temu slobodnog zidarstva u Hrvatskoj. Vrijedne spomena su i zapravo historiografski značajne monografije koje istražuju poveznice poznatih Hrvata sa slobodnim zidarstvom. Možemo istaknuti djelo *Ivan Meštrović i slobodno zidarstvo*, kao i knjigu istog naslova namijenjenu Meštrovićevom kolegi, slikaru Jozi Kljakoviću.

Mužić se nije ograničavao samo na te dvije teme. Kako je već spomenuto, imao je zaista širok dijapazon istraživačkih područja. Možemo spomenuti knjigu o odnosima Stepinca i Pavelića ili pak monografiju o Stjepanu Radiću. Značajan dio njegovog karaktera pokazivao se i u učestalim polemikama s drugim povjesničarima (primjerice poznata je višedijelna prepirka s akademikom Radoslavom Katičićem). Neki su zbog toga smatrali da je „teške naravi“. Ipak, važno bi bilo istaknuti priznanje na koje je i on sam možda bio najponosniji, a to je Nagrada Splitsko-dalmatinske županije za životno djelo koja mu je uručena 2003. godine.

Iako nikad nije postao „punopravni“ član akademske zajednice time što nije izabran u znanstveno zvanje, ne možemo negirati ili umanjiti ulogu koju je Ivan Mužić imao za svoga života. Njegove knjige bile su popularne i čitane, čemu svjedoči i golem broj izdanja njegovih najpopularnijih monografija. Vrlo često je bio zanemarivan od strane znanstvene zajednice, a njegove teze bile su izrugivane. Možemo ili ne moramo složiti se s tvrdnjama o nevaljalosti ili pretjeranosti nekih njegovih teza, ali nikako ne možemo negirati važnost njegovog djelovanja kao istraživača, pogotovo ako uzmemo u obzir da se bavio nekim manje zastupljenim temama. Ivan Mužić obogatio je hrvatsku historiografiju golemim brojem djela, golemim brojem spoznaja te golemim brojem pozitivnih znanstvenih polemika. Sve troje doprinijelo je razvoju hrvatske historiografije, te zbog toga s punim pravom možemo reći da će se Mužićeva odsutnost itekako osjećati.